

ФАКТОР АДРЕСАНТА І АДРЕСАТА В АНГЛІЙСЬКИХ ЕМОЦІЙНОМУ Й ЕМОТИВНОМУ ДИСКУРСАХ

Гнезділова Я. В.

Київський національний лінгвістичний університет

У статті йдеться про адресантно спрямованість емоційного дискурсу – спонтанного, непідготовленого виду мовленнєвої діяльності, і адресатно зумовлену природу емотивного дискурсу – спланованого, підготовленого виду мовленнєвої діяльності. Звернено особливу увагу на класифікацію адресанта й адресата в емоційному дискурсі; розкрито явище “Ego”-мотивованості; розглянуто поняття колективного адресата та ескізу аудиторії.

Ключові слова: емоційний дискурс, емотивний дискурс, адресат, адресант, явище “Ego”-мотивованості, фактор колективного адресата, ескіз аудиторії.

В статье идет речь об адресантно направленной эмоционального дискурса – спонтанного неподготовленного вида речевой деятельности, и адресатно обусловленной природе эмотивного дискурса – спланированного подготовленного вида речевой деятельности. Обращается особое внимание на классификацию адресанта и адресата в эмоциональном дискурсе; раскрывается явление “Ego”-мотивированности; рассматриваются понятия коллективного адресата и эскиза аудитории.

Ключевые слова: эмоциональный дискурс, эмотивный дискурс, адресат, адресант, явление “Ego”-мотивированности, фактор коллективного адресата, эскиз аудитории.

The article deals with the addresser-oriented emotional discourse as a spontaneous unprepared type of speech activity and addressee-dependent nature of the emotive discourse as a planned and prepared type of discourse. Special attention is paid at the classification of the addresser and the addressee in the emotional discourse; the phenomenon of “Ego”-motivation is discovered; the notions of the collective addressee and the audience design are considered.

Key words: emotional/emotive discourse, addressee, addresser, the phenomenon of “Ego”-motivation, the factor of collective addressee, audience design.

Прагмалінгвістичні особливості емоційного (спонтанного) й емотивного (підготовленого) дискурсів поряд з лексико-семантичними та синтаксичними [див. 5; 6] виступають їх диференційними критеріями, головні з яких впливають, зокрема, з адресантно-адресатної спрямованості цих дискурсів. Прагматичний аналіз тісно пов'язаний зі структурним і семантичним на основі того, що слухач робить висновки про емоційний стан мовця через засоби, які той використовує [16, с. 131]. Функціонально ці мовні одиниці можна умовно поділити на дві групи: перша зорієнтована на адресата і переслідує мету вплинути на нього за наявності такої інтенції з боку мовця; друга спрямована на самого мовця, пов'язана з вербалізацією його внутрішніх емоційних станів без наміру вплинути на адресата, оскільки її мета – передати емоції мовця [10, с. 186-187]. Тобто, **актуальність** розгляду комунікативної поведінки мовців продиктована її відмінностями в зазначених типах дискурсу. Адресат є центральним у побудові емотивного дискурсу, оскільки він є тим об'єктом, заради якого створюється цей дискурс. В емоційному ж дискурсі на перший план виходить особистість адресанта, однак його поведінка залежить від дій співрозмовника, що зумовило вивчення типів адресата в цьому дискурсі. Тому **метою** статті є виявлення диференційних ознак англійського емоційного й емотивного дискурсів шляхом встановлення особливостей їхньої адресантно-адресатної зумовленості, а її **завданням** є дати відповідь на питання “хто” використовує ці засоби мови, “як”, “для чого” і “коли”.

Адресантно зумовлена природа емоційного дискурсу. Особливістю мовленнєвої поведінки учасників емоційної комунікації є залежність від могутніх внутрішніх позалінгвальних факторів. Прагматично значущим в емоційному дискурсі є явище “Ego”-мотивованості, тобто для мовця

головним є його власне “Я”, його переживання, проблеми, хвилювання тощо, оскільки в цей момент через велике емоційне збудження йому байдуже до почуттів інших. Дослідники підкреслюють егоцентричність фокусу емоційного мовлення [див. 14, с. 28; 17, с. 35; 19, с. 76]. В цьому дискурсі адресант характеризується домінуючим і часто агресивним стилем мовлення, тому що залежно від ситуації він може бути наполегливим, одержимим у переслідуванні мети, авторитарним – бере ініціативу в розмові, перебиває співрозмовника або говорить одночасно з ним, любить говорити, а не слухати, не дозволяє себе перебивати. Причиною цього є емоційна збудженість мовця, стрес, особливо коли превалюють такі емоції, як гнів і обурення. Розглянемо егоцентричну поведінку адресанта на прикладі:

It was another hour before an angry Turtle entered the tent. [...]

“Damn fuzz!” he said, beginning to stuff his clothes into his duffel bag. “Did you see that?”

She didn’t bother to answer; he didn’t expect one.

“The apes. They closed the ranch.” He shoved clothes into paper sacks. “The neighbors – with their two point five children, picket fence, and pedigreed dog – complained about the noise. The straights said they were sick of hippies livin’ in their midst.” He paused, looking at her. “Can you believe it? They told Lou he could have only fifteen guests at a time. Who are they to tell us what to do? We’re outta here. Get your stuff together.”

A cold chill snaked up her spine. “Where to this time?”

“To Holiday. Twenty or so of us are leaving in the morning.”

Holiday. Ginny recalled the name. Yet another typical community of dropouts (23, с. 395–396).

Тертел повністю занурений у свої переживання, злиться і обурюється на сусідів. Унаслідок такого емоційного збудження він поводить себе агресивно й авторитарно, що виявляється в егоїстичному ставленні до Джинни. Тертел ставить її перед фактом, що вони переїжджають до іншого місця, не запитуючи її думки. Їй ця ідея не подобається, судячи з ремарок автора (*A cold chill snaked up her spine. Yet another typical community of dropouts*).

В емоційному дискурсі ми виділяємо два типи мовця: “реактивний” та “спонукальний”. Реактивний мовець “вибухає” тим, що його найбільше вразило, зачепило, спантеличило, гнітить, хвилює тощо. Тут очевидну прагматичну релевантність набувають спонтанні реакції на зовнішні, часто несподівані стимули, що поступають по комунікативних каналах [1, с. 59]. Реактивний мовець переважно зустрічається в сповідальних чи неочікуваних для нього ситуаціях, наприклад:

“I don’t know of any way to start without sounding melo-dramatic. [...] You see, daddy, Rafael and I are married.”

“Married?” The expected explosion came from Forest instead of father. “Do you mean you had me come here just to learn that you’d married him? You cold-blooded little female!” he shouted as he pushed himself out of the chair (24, с. 223).

Кульмінаційною точкою цієї ситуації, яка припадає на питання-перепит *Married?*, є емоційний вибух Фореста, що підтверджується порушенням та втратою його психічного балансу. Причиною цього стало повідомлення його нареченої, що вона вже два роки як одружена. Новина настільки вразила Фореста, що він не контролює себе та свої слова. Він неочікувано для всіх просто “вибухнув” (*The expected explosion came from Forest instead of father*), з криком схопився з крісла (*he shouted as he pushed himself out of the chair*). Йому байдуже до реакцій і почуттів інших та до того, що про нього подумують. Він виливає свій біль. Через питання *Do you mean you had me come here just to learn that you’d married him?* виражається сарказм, а речення *You cold-blooded little female!*, з одного боку, передає власне обурення, з другого – є образою, щоб зробити боляче колишній наречений.

Метою спонукального мовця є змінити емоційний стан адресата. Емоційне збудження такого мовця виявляється в його бажанні дошкулити адресатові, емоційно помститися (відігратися), тобто змусити адресата більше хвилюватися за себе. Іншими словами, дії мовця не завжди

навмисні, спрямовані на втрату адресатом своєї емоційної рівноваги, що виражене в спонтанному, високоемоційному, переважно монологічному мовленні. У таких емоційних ситуаціях ключовою фігурою є мовець, незважаючи на те, що він орієнтується на адресата. Поясненням цього є те, що адресат є мішенню. Його особистість є для мовця незначущою, тому останній поводить себе егоїстично, не зважає на співрозмовника, задовольняючи свої емоційні потреби через приниження та провокування адресата, порушуючи при цьому всі допустимі етикетні норми мовленнєвої поведінки, принцип і максими ввічливості. Мовець керується правилом: “одна особа має більше прав і контролю над іншою, що виявляється через використання тиску, настирності, санкцій тощо” (переклад наш. – Я.Г.) [18, с. 172]. Як наслідок, мовець не зупиниться доти, доки не отримає як результат свого мовленнєвого нападу порушення емоційного балансу з боку адресата, тому звичайно емоційний дискурс у таких випадках є пролонгованим.

Втрата адресатом емоційної рівноваги може відбиватися а) на вербальному рівні в агресивному реактивному мовленні, що часто призводить до конфлікту між співрозмовниками. Це можуть бути викрики обурення, уїдливі чи образливі зауваження, іронічні репліки, причіпки, передражнювання тощо; б) на невербальному рівні, супроводжуючись сльозами, криком, побиттям, псуванням оточуючих предметів, маханням руками тощо. Одне з пояснень, чому мовець не може стриматися від емоційних виявів, є те, що він сам від цього отримує задоволення. При цьому висловлення мовця, хоча й призначені адресату, спрямовані на задоволення власних потреб і можуть стати для нього продуктом “споживання” [2, с. 9]. Таку цілеспрямовану інтенцію мовця вивести співрозмовника з емоційної рівноваги можна проілюструвати на прикладі:

Jimmy: [...] Well, what did your friend want?

Alison: She's at the station. She's – coming over.

Jimmy: I see. She said “Can I come over?” And you said “My husband and I – if you'll forgive me using such a dirty word, will be delighted to see you. He'll kick your face in!”

He stands, unable to sustain his anger, poised on the table.

Alison: (quietly). She's playing with the company at the Hippodrome this week, and she's got no digs. She can't find anywhere to stay –

Jimmy: That I don't believe!

Alison: So I said she could come here until she fixes something else. Miss Druly's got a spare room downstairs.

Jimmy: Why not have her in here? Did you tell her to bring her armour? Because she's going to need it!

Alison: (vehemently). Oh, why don't you shut up, please!

Jimmy: Oh, my dear wife, you've got so much to learn. I only hope you learn it one day. If only something – something would happen to you, and wake you out of your beauty sleep! (Coming in close to her.) If you could have a child, and it would die. Let it grow, let a recognizable human face emerge from that little mass of India-rubber and wrinkles. (She retreats away from him.) Please – if only I could watch you face that. I wonder if you might even become a recognizable human being yourself. But I doubt it.

She moves away, stunned, and leans on the gas stove down L. He stands rather helplessly on his own.

Do you know I have never known the great pleasure of lovemaking when I didn't desire it myself. Oh, it's not that she hasn't her own kind of passion. She has the passion of a python. She just devours me whole every time, as if I were some over-large rabbit.

That's me. That bulge around her navel – if you're wondering what it is – it's me. Me, buried alive down there, and going mad, smothered in that peaceful looking oil. Not a sound, not a flicker from her – she doesn't even rumble a little. You'd think that this indigestible mess would stir up some kind of tremor in those distended, overfed tripes – but not her!

She'll go on sleeping and devouring until there's nothing left of me.

Alison's head goes back as if she were about to make some sound. But her mouth remains open and trembling, as Cliff looks on (29, с. 37–38).

Звістка про приїзд подруги Елісон викликала у Джиммі гнів та агресію. Він починає атакувати дружину, поступово набираючи “обертів”. Так, спочатку він іронізує (*She said “Can I come over?” And you said “My husband and I – if you’ll forgive me using such a dirty word, will be delighted to see you. Why not have her in here? Did you tell her to bring her armour?”*). Потім іронія переходить в їдкий сарказм (*She has the passion of a python. She just devours me whole every time, as if I were some over-large rabbit*), що відповідає зміні його фокусу розмови – з критики подруги на критику дружини. Намагання Елісон його зупинити ще більше розпалюють чоловіка, і той відверто з неї збиткується. Відчуваючи, що Елісон втрачає емоційний контроль (*She moves away, stunned, and leans on the gas stove*), Джиммі посилює натиск, переходячи на їх взаємні стосунки. Він зупиняється, коли стає очевидним, що вона “зламалася” (*Alison's head goes back as if she were about to make some sound. But her mouth remains open and trembling*).

Перейдемо до аналізу фактора адресата в емоційному дискурсі. За типом комунікативної діяльності адресат – особа, яка орієнтується на співрозмовника. У розмові він не активний, більше слухає, ніж говорить [21, с. 278]. Але, незважаючи на ключову роль мовця, значення адресата не варто применшувати. В емоційному дискурсі мовцю необхідний хтось, на кого можна вилити свої емоційні переживання.

Фактор адресата завжди привертав увагу вчених [3; 4; 7; 8; 9; 11; 15, с. 9–10, 79, 133]. За основу ми взяли класифікацію адресата Г. Г. Почепцова [див. 8, с. 10–17], за якою в емоційному дискурсі ми виділяємо прямого, непрямого адресата та адресата-ретранслятора, кожен з яких має свої особливості.

Прямий адресат є особою чи групою осіб, яка / які виступають в ролі споживача мовлення і на яку / яких спрямована іллокутивна сила висловлення мовця. Користуючись термінами Н. Д. Арутюнової [3, с. 362–363], в емоційному дискурсі ми виокремлюємо такі підтипи прямого адресата, як інвертований, адресат-мішень, слухач та самоадресат.

Інвертований адресат є активним учасником емоційно-оцінної діалогічної інтеракції, де співрозмовники постійно міняються ролями, наприклад:

I stood up and said hysterically, “I want to go home.”

“Cold little bitch. Cold bitch,” he said, swinging a long drink.

“You’re vile and horrible,” I said. I had lost control of my temper.

“And why in God’s name did you come, so?” he asked as I went to the door and called Baba (27, с. 144).

У цьому прикладі дівчина і хлопець розмовляють по черзі, виражаючи своє обурення через образливі номінації.

Адресат-мішень (жертва) – особа, на якій “відіграється” мовець, боляче вражаючи її, наприклад:

“You little devil!” the father roared, “Now you stand watching birds, like a simpleton, what on earth am I to do with you? Open that gate.”

Neidin found great difficulty in making it awing on its wings.

“Lord God!” the farther yelled. “why can’t you give it a good strong push? You’ve not got the strength of a flea in you.”

“Push hard,” the farther shouted. “Throw it right back. That’s the way to do it. Keep going now. Don’t slacken.”

The boy stood still once more and watched the bird fly swiftly towards the east, until his father began to beat upon the sneering wheel of the car with clenched fists. [...] the father cried in a voice that was shrill with rage. “Oh! God Almighty! This must be a punishment for some unknown sin that I committed. You have me crucified. Crucified!” [...] “There’s not a single drop of my blood in you,” the farther yelled, as the car was going through the gateway. “You took after your mother, a miserable idler like yourself.”

The boy trembled from head to foot and he wanted terribly to burst into tears, on hearing his mother insulted in this brutal fashion (28, с. 246–247).

У цьому прикладі син є адресатом-мішенню для батька. Останній чіпляється до дитини та злиться, виливаючи таким чином на нього свій гнів. Те, що хлопчик не реагує на крики, ще більше розпалює батька, що виливається в низці образливих одиниць (див. підкреслення). Як наслідок, хлопчик не витримує і плаче (*The boy trembled from head to foot and he wanted terribly to burst into tears*).

Слухач – особа, якій мовець сповідається у своїх бідах. Адресанту необхідна людина, якій можна було б виговоритися. Тому завданням цього адресата є вислухати мовця, надати психологічну підтримку, поспівчувати, схвалити його життєві позиції, дії або засудити недругів, наприклад:

The older professor looked up at the assistant, rumbling, fretfully with a pile of papers. “Farrar, what’s the matter with you lately?” he said sharply.

The younger man started. “Why ... why ...” the brusqueness of the other’s manner shocked him suddenly into confession. “I’ve lost my nerve. Professor Mallory, that’s what’s the matter with me. I’m frightened to death,” he said melodramatically.

“What of?” asked Mallory, with a little challenge in his tone.

The floodgates were open. The younger man burst out in exclamations, waving his thin, nervous, knotted fingers, his face twitching as he spoke. “Of myself ... no, not myself, but my body; I’m not well. ... I’m getting worse all the time. The doctors can’t make out what is the matter ... I don’t sleep. ... I worry. ... I forget things. I take no interest in life ... the doctors intimate a nervous breakdown ahead of me ... and yet I rest. ... I rest ... more than I can afford to! I never go out. Every evening I’m in bed by nine o’clock. I take no part in college life beyond my work, for fear of the nervous strain. I’ve refused to take charge of that summer school in New York, you know, that would be such an opportunity for me ... if I could only sleep! But though I never do anything exciting in the evening ... heavens! what nights I have. Black hours of seeing myself in a sanitarium, dependent on my brother. I never ... that’s what’s the matter with me!” (25, с. 98).

У цьому прикладі професор Маллорі виступає слухачем – особою, якій Фаррар сповідається в тому, що він на межі нервового зриву. Фаррар швидко відреагував на питання професора (див. підкреслення) і легко відкрився. Збудженість мовця виявляється передусім через окличні речення (*more than I can afford to!, if I could only sleep!, that’s what’s the matter with me!*), численну паузацію та невербальні засоби (*burst out in exclamations, waving his thin, nervous, knotted fingers, his face twitching*).

Самоадресат – це мовець, який веде емоційну розмову із самим собою, є єдиним реципієнтом своїх висловлень. Самоадресація може містити критичне емоційне самооцінювання, що надходить з “вищої інстанції”, яка втілює здоровий глузд, мудрість, справедливість, і яке адресується суб’єктові мовлення як осередкові безумства, пороки та слабостей. Самоадресат також може надсилати висловлення тому, хто на певний момент відсутній і не може їх прийняти. Переважно в таких ситуаціях превалюють каяття, бажання спокутувати вину або обурення, гнів, наприклад:

He was extremely indignant at the scene he had just witnessed, and to himself he spoke his thoughts with vigor.

“She’s nothing but a damned tart. She and her little dear boy and her husband in Morocco. My eye! She’s a rotten thief, that’s what she is. Took me for a mug. If she thinks she’s going to get away with anything like that, she’s mistaken” (26, с. 232).

У наведеному прикладі чоловік розмовляє сам з собою, будучи єдиним реципієнтом своїх ремарок. Він обурений на свою дружину за те, що та його зрадила. Це виявляється в її критичному оцінюванні через інвективні одиниці (див. підкреслення).

Адресат-ретранслятор – учасник комунікації, про якого заздалегідь відомо, що він не має права виступати в ролі комунікативного адресата, оскільки його завдання полягає в отриманні повідомлення і доведенні його до реального адресата. В емоційному дискурсі відзначені випадки, коли розмову ведуть між собою два адресати-ретранслятори. Вони говорять від імені справжніх адресанта та адресата, виступаючи їх представниками, наприклад:

So I tried. I reached Shaplen about four in the afternoon, just before we got on the plane to Chicago. "The governor's really ripped up over this," I said. "He wants to convey his sympathy to Mrs. Harris."

"Fuck him."

"C'mon now, Paul."

"C'mon now yourself, asshole. You think she's got any fucking thing to say to the prick who put her husband on life support?"

"On life support?"

"Fuck you, Burton. Some people'll rent out their pigment to any old piece of shit that comes along" (22, с. 235).

Буртон отримав доручення від губернатора передати пані Харріс його співчуття. Він виступає як посильний, тобто адресат-ретранслятор. Пол виступає від імені пані Харріс. Він також є адресатом-ретранслятором, оскільки його функції посередника й адресата збігаються. Будучи уповноваженим пані Харріс, Пол грубо відмовляється прийняти співчуття губернатора (див. підкреслення).

Непрямий адресат є а) неповноправним учасником, факультативною третьою особою в акті спілкування, якому повідомлення прямо не адресується, але який його сприймає через невибірковість озвученого мовлення, тобто він чує повідомлення, але не є його адресатом; б) особою, що впливає на мовленнєву поведінку мовця й прямого адресата. В емоційному дискурсі правила ведення комунікації переважно ігноруються мовцями. Через високе емоційне напруження вони не зважають на сторонніх, нікого і нічого "не бачать" за власними проблемами. Однак непрямий адресат часто не обмежується відведеною йому роллю спостерігача і може втручатися в розмову, відволікаючи своїми коментарями мовців. Розглянемо на прикладі мовленнєву поведінку мовців у присутності непрямого адресата:

Jimmy: (in a low, resigned voice). They all want to escape from the pain of being alive. And, most of all, from love. (Crosses to the dressing table.) I always knew something like this would turn up – some problem, like an ill wife – and it would be too much for those delicate, hot-house feelings of yours.

He sweeps up Helena's things from the dressing table [...]

She [Helena] looks at him for a moment, then goes out quickly. He is shaken, and he avoids Alison's eyes, crossing to the window. He rests against it, then bangs his fist against the frame (29, с. 93–94).

Прямими учасниками комунікації є Джиммі та Гелена, де Джиммі є мовцем, а Гелена – слухачем. Елісон, дружина Джиммі, є непрямим адресатом та виступає свідком розмови. Незважаючи на те, що говорять про неї, її чоловік звертається до Гелени та уникає Елісон. На емоційне напруження ситуації вказує невербальна поведінка Джиммі (*He sweeps up Helena's things from the dressing table, He is shaken, bangs his fist against the frame*).

Адресатно-зумовлена природа емотивного дискурсу. В емотивному дискурсі мовець має ексклюзивне право голосу і фіксовану роль, яка нікому не передається. Однак, виходячи з мети емотивного дискурсу – довести до аудиторії закладені в ньому думки та весь час підтримувати її увагу та емоційне напруження – можна говорити про його адресатну спрямованість, тобто головним при побудові цього дискурсу є врахування фактора колективного адресата. Фактор адресата набуває статусу центральності тому, що, по-перше, на нього мовець хоче справити ефект, щоб змусити його повірити в щось або діяти згідно зі своїм переконанням. По-друге,

від аудиторії залежить комунікативна поведінка мовця, успішність здійснення його комунікативних намірів і характер прагматичного ефекту. Тому при побудові емотивного дискурсу адресант складає ескіз аудиторії (*audience design*) [у термінах 7, с. 282], тобто створює її цілісний психологічний портрет, базуючись на своїх знаннях, переконаннях і припущеннях про те, що знають, у чому впевнені і що припускають слухачі відповідно до відведених їм ролей. Як наслідок, аудиторія виступає змодельованим слухачем / реципієнтом.

В емотивному дискурсі адресатна спрямованість виявляється через такі відомі в публічному мовленні тактики [12; 13, с. 20; 20], як звертання до аудиторії з метою налагодження контакту та використання солідаризуючого “ми”-стилю для того, щоб створити враження залучення. Крім зазначених, поширеним є також посилення протягом промови на людей, від імені яких виступає промовець. Розглянемо приклад:

Friends:

We are gathered here this evening to honor the memory of one, who is no longer with us. Two weeks ago, at our last meeting, George Wilson occupied his usual place among us. Tonight he is with us in memory only and we gather to pay tribute to that memory.

George was a valuable member of this organization and we shall miss him greatly. His active participation in all our undertakings, his unselfish devotion to our work with the younger generation were conditions known to us all.

The community playground which this club sponsored and which our own children employ to such great advantage will long stand as a memorial to George and his interest in youth.

Our departed friend was a tower of strength among us. Always ready to help; always willing to give of his skill and experience that we might benefit. Unselfish in his devotion to his beloved organization, scrupulously honest in all his dealings, of him it may indeed be said, “A true and brave and downright honest man.”

And yet, I think his greatest contribution to us all lay not in his physical and mental assistance toward a realization of our many objectives, but rather in his actual life and daily contacts with us.

George was a good citizen and we can ill afford to lose such as he. He moved among us quietly without pride or ostentation, an example to all of us. [...]

Long known to us, he will be long remembered by us. Our club has sustained a serious and permanent loss. May his memory and his example serve as some measure of compensation (30, с. 145–146).

Ця промова є поминальною, присвяченою Джорджу Вілсону. Звертання *Friends* застосовується з метою прихилити до себе слухачів та показати, що мовець є один з них, що посилюється вживанням особового займенника *we* та його форм *us* і *our* (*We are gathered, with us, our last meeting, among us, we gather, we shall miss, our undertakings, our work, known to us all, our own children, Our departed friend, contribution to us, our many objectives, Long known to us, by us, Our club*). Останні підкреслюють важливість втрати в особі померлого для всього колективу.

Отже, емоційний дискурс є “*Ego*”-мотивованим, тобто має експліцитну егоцентричну спрямованість. Егоцентрична мовленнєва поведінка мовця виявляється в тому, що його передусім хвилюють власні почуття та проблеми. Тому центральним в емоційному дискурсі є фактор адресанта. Емотивний дискурс є адресатно-мотивованим. Аудиторія відіграє важливу роль у побудові емотивного дискурсу, оскільки вона є тим об’єктом, заради якого створюється цей дискурс. В емотивному домінуючим є фактор адресата. **Перспективи дослідження** зумовлені тим, що воно є внеском у розв’язання проблем теорії мовленнєвої комунікації, пов’язаних із дослідженням мовленнєвої поведінки комунікантів та мовного впливу на співрозмовника – індивідуального чи масового адресата, й емотіології у плані вивчення мовного вираження емоцій людини у спонтанних і підготовлених мовленнєвих ситуаціях.

Література

1. Арутюнова Н. Д. О стыде и стуже // Вопросы языкознания. – 1997. – № 2. – С. 59–70.
2. Арутюнова Н. Д. Стратегии и тактики речевого поведения // Грамматические аспекты изучения предложения и текста. – К. : Киевск. гос. пед. ин-т иностр. яз., 1983. – С. 4–12.
3. Арутюнова Н. Д. Фактор адресата // Известия АН СССР. Серия литературы и языка. – 1981. – Т. 40, № 4. – С. 356–367.
4. Воробьева О. П. Текстовые категории и фактор адресата / Ольга Петровна Воробьева. – К. : Вища школа, 1993. – 200 с.
5. Гнезділова Я. В. Лексико-стилістичні особливості емоційного та емотивного дискурсів // Проблеми семантики слова, речення та тексту. – К. : Київськ. нац. лінгвістичний ун-т, 2005. – Вип. 13. – С. 110–117.
6. Гнезділова Я. В. Синтаксична структура як статистичний параметр диференціації емоційного та емотивного дискурсів // Вісник Київськ. нац. лінгвістичного ун-ту. Серія. Філологія. – 2004. – Т. 7, № 1. – С. 119–127.
7. Кларк Г. Г., Карлсон Т. Б. Слушающие и речевой акт // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1986. – Вып. XVII: Теория речевых актов. – С. 270–321.
8. Почепцов Г. Г. О коммуникативной типологии адресата // Речевые акты в лингвистике и методике. – Пятигорск : Пятигорск. гос. пед. ин-т иностр. яз, 1986. – С. 10–17.
9. Почепцов Г. Г. Фактор слушателя // Коммуникативные единицы языка: Тр. всесоюз. науч. конф. – М., 1984. – С. 99–102.
10. Табурова С. К. Эмоции в речи депутатов бундестага: мужские и женские предпочтения // Гендер как интрига познания. – М. : Рудомино, 2000. – С. 168–191.
11. Федотова Е. И. Типы коммуникативных модификаций адресата-объекта оценки // Высказывание и дискурс в прагматическом аспекте. – К. : Киевск. гос. пед. ин-т иностр. яз., 1989. – С. 94–97.
12. Шейгал Е. И. Инаугурационное обращение как жанр политического дискурса // Жанры речи-3. – Саратов : Колледж, 2002. – С. 205–214.
13. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса / Елена Иосифовна Шейгал. – М. : Гнозис, 2004. – 326 с.
14. Arndt H., Janney R. Intracultural Tact versus Intercultural Tact // Politeness in Language: Studies in its History, Theory and Practice. – Berlin, New York : Mouton de Gruyter, 1992. – P. 21–41.
15. Goffman E. Forms of Talk / Erving Goffman. – Philadelphia : University of Pennsylvania Press, 1983. – 336 p.
16. Holmqvist K., Pluciennik J. “Many, Many” Accumulation and Mimesis of Emotion // Proc. 21st Pala Conference. Textual Secrets. The Message of the Medium. – Budapest, 2002. – P. 127–133.
17. Keenan E. Why Look at Unplanned and Planned Discourse? // Southern California Occasional Papers in Linguistics. – 1977. – №5. Discourse Across Time and Space. – P. 1–41.
18. Littlejohn S. Theories of Human Communication / Stephen Littlejohn. – Belmont, California: Wadsworth Publishing Company, 1989. – 315 p.
19. Ochs E. Planned and Unplanned Discourse // Syntax and Semantics. – 1979. – Vol. 12: Discourse and Syntax. – P. 51–80.
20. Sears L. The Occasional Address / Lorenzo Sears. – L., N. Y. : The Knickerbocker Press, 1997. – 343 p.
21. Ushakova T. N. Psychological Analysis of Dialogue. A Three Component Theory // Beiträge zur Dialogforschung: Dialoganalyse IV. – 1993. – Teil 2. – S. 273–288.

Джерела ілюстративного матеріалу

22. Anonymous. *Primary Colors* / Joe Kleine. – N. Y. : Random House, 1996. – 367 p.
23. Copeland L. *Kindred Hearts // Love's Legacy*. – N. Y. : Dorchester Publishing, 1996. – P. 363–406.
24. Dailey J. *Leftover Love* / Janet Dailey. – N. Y. : Pocket Books, 1986. – 251p.
25. Fisher D. C. *The Heyday of the Blood // Twenty Grand Short Stories* – New York : Bantam Books, 1963. – P. 98–106.
26. Maugham S. *The Facts of Life // Collected Short Stories*. – L. : Pan Books, 1980. – Vol. 1. – P. 218–236.
27. O'Brien E. *The Country Girls* / Edna O'Brien. – М. : Высшая школа, 1982. – 157 с.
28. O'Flaherty L. *Lovers // Great Irish Short Stories*. – N. Y. : Dell Publishing, 1964. – P. 242–245.
29. Osborne J. *Look Back in Anger* / John Osborne. – L. : The Chaucer Press, 1983. – 96 p.
30. Wright C. W. *Better Speeches for All Occasions* / William C. Wright. – N. Y. : Crown Publishers, 1993. – 250 p.